

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

№ 12, 2010 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 351.82:338.23:336.02

О. М. Корецький,
здобувач, Академія муніципального управління

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Анотація. *Визначено напрями оптимізації процедури контролю та здійснення ефективного нагляду за роботою податкових органів. Обґрунтовано форми податкового контролю в державі.*

Аннотация. *Определены направления оптимизации процедуры контроля и осуществления эффективного надзора за работой налоговых органов. Обоснованы формы налогового контроля в государстве.*

Annotation. *The ways of optimization of control procedures and effective supervision over the work of tax authorities. Grounded form of tax control in the state.*

Ключові слова: *державне регулювання, динаміка розвитку, податковий контроль, податкові платежі, система оподаткування, суб'єкти господарювання.*

Вступ

Вітчизняна система оподаткування сьогодні є недосконалою, її характерними рисами на цьому етапі розвитку є наявність безлічі проблем, які постають на шляху її еволюційного та динамічного розвитку. Об'єктивна необхідність забезпечення надходження відповідних податкових платежів, дотримання податкової дисципліни як умови належного виконання суб'єктами господарювання зобов'язань перед державою зумовили піднесення на якісно вищий рівень проведення податкового контролю.

Таким чином, ситуація у сфері оподаткування, що є основним джерелом наповнення бюджетів, характеризується надбтяжливостю і несправедливістю розподілу податкового навантаження, чиновницьким викривленням законодавства, зростанням виявів організаційної злочинності й корупції у цій сфері, що призводить до збільшення сектору тіньової економіки, замороження економічних процесів та зростання рівня інфляції.

Аналіз останніх наукових досліджень.

Проблематиці та напрямам удосконалення податкового контролю присвячені роботи багатьох вітчизняних вчених. Зокрема, питання теорії досліджували Ю.О.Волкова, К.В.Хмільовська.

Постановка завдання

- визначити напрями оптимізації процедури контролю та здійснення ефективного нагляду за роботою податкових органів;
- обґрунтувати форми податкового контролю в державі.

Результати

Під податковим контролем варто розуміти багатоаспектну міжгалузеву систему спостереження державних контролюючих органів за фінансово-господарською діяльністю платників податків з метою об'єктивного забезпечення заданого рівня формування бюджету і встановлення її відповідно вимогам чинного законодавства [1; 2].

Податковий контроль, здійснюється у конкретних формах, які мають обов'язкове законодавче закріплення. Форма податкового контролю – це сукупність конкретних організаційно-процесуальних заходів, які здійснюються уповноваженими суб'єктами в процесі контрольної діяльності. Таким формами є: податкові перевірки, облік платників податків, оперативно-бухгалтерський облік податкових надходжень, контроль за відповідністю витрат фізичних осіб їх доходам. Іншими формами податкового контролю виступають: отримання пояснень платників податків, податкових агентів; перевірка даних обліку і звітності; огляд приміщень і територій, що використовуються з метою отримання доходу (прибутку) [3].

Податковий контроль, лишаючись складовою державного фінансового контролю, набуває свою особисту нішу в економічних відносинах ринкової економіки. Його сутність визначається комплексом заходів, що через уповноваження органів державного управління та делегування певних функцій податковим агентам мають забезпечити дотримання фізичними та юридичними особами податкового законодавства та норм податкового контролю, рішень за його наслідками.

Діяльність контролюючих органів щодо забезпечення додержання податкового законодавства значною мірою визначає ефективність реалізації податкової політики держави та функціонування всієї податкової системи.

Контрольна діяльність податкових органів спрямована на досягнення низки цілей, серед яких важливо виокремити такі [5]:

- забезпечення додержання податкового законодавства суб'єктами» що реалізують податковий обов'язок або забезпечують його реалізацію;
- попередження правопорушень у податковій сфері;
- виявлення порушень податкового законодавства та застосування до винних осіб відповідних заходів юридичної відповідальності.

Слід звернути увагу на те, що податковий контроль повинен здійснюватися професійно підготовленим персоналом податкової служби, базуватися на нормативно затвердженому понятійному апараті, а також узаконених видах, формах і методах. Відповідно до мети реформування податкової служби стає актуальним розвиток превентивного податкового контролю, який сприятиме формуванню високої податкової культури суспільства, що передбачає добровільну сплату податків, запобігаче ухиленню від оподаткування, протидіє корупційній поведінці в податковій сфері, позитивно впливає на зниження тінізації економіки України.

На нашу думку, подальший розвиток податкової служби неможливий без розроблення комплексної системи оцінювання ефективності податкового контролю, що дозволить визначати дієвість елементів податкового контролю, сприятиме прозорості податкових відносин.

Податковий контроль в Україні потребує правового закріплення основних елементів його системи, принципів здійснення, завдань та функцій; методики проведення його основних видів, а також розроблення нових підходів управління професійними, морально-етичними, психологічними аспектами діяльності персоналу податкової служби. Все це має сприяти протидії ухиленню від оподаткування, формуванню довіри до податкової служби.

На сучасному етапі можна виділити три основні напрями реформування системи податкового контролю в Україні: по-перше, це реформування системи органів державного податкового контролю, удосконалення їх структури, зокрема з урахуванням положень адміністративно-територіальної, бюджетної реформи, уточнення завдань та функцій; по-друге, удосконалення методики податкового контролю, підвищення його ефективності з урахуванням прогресивного зарубіжного досвіду податкового адміністрування; по-третє, удосконалення законодавчої бази з питань здійснення заходів податкового контролю з метою покращення правового захисту підконтрольних суб'єктів та забезпечення інтересів держави у податковій сфері.

Нинішня організаційна структура ДПС має ряд недоліків. По-перше, вона є досить централізованою системою, основними ієрархічними рівнями управління якої є державний, регіональний (область, автономна республіка), міський та районний. По-друге, відсутність децентралізації під час адміністрування податків

призводить до виконання центральним органом ДПС України не властивих йому функцій (наприклад, списання податкового боргу, контролювання неподаткових платежів, здійснення валютного контролю тощо). По-третє, наявний неефективний розподіл функцій і процедур між структурними підрозділами податкової служби, а також окремими працівниками. Усунення зазначених недоліків у організаційній структурі ДПС України потребує вживання ряду заходів для її удосконалення. Згідно з Програмою модернізації державної податкової служби України до 2013 р. передбачається укрупнення нині існуючих обласних податкових адміністрацій і створення на їх основі податкових округів.

Сучасне реформування податкової служби спрямоване на європейську і світову інтеграцію економіки України. Основна його мета – створення дієвої системи отримання державою доходів на основі добровільного виконання платниками податків вимог податкового законодавства; компетентного, чесного, неупередженого адміністрування податків; сприяння розвитку підприємництва та економічному піднесенню держави. Зазначене потребує одночасного реформування податкової системи і податкового контролю, який має виконувати задекларовані цілі по адмініструванню податків, профілактиці, виявленню і припиненню податкових правопорушень.

Ефективний податковий контроль має забезпечувати прозоре економічне адміністрування податкових відносин при оптимальному розмірі витрат на його здійснення і являє собою необхідну умову функціонування податкової системи. За його відсутності або малої ефективності важко розраховувати на те, що всі платники податків будуть своєчасно і в повному обсязі сплачувати податки і збори, що, у свою чергу, може поставити під загрозу економічну безпеку держави.

Слід відмітити, що ефективний податковий контроль при неефективній системі оподаткування матиме обмежену дію, що призведе до посилення його фінансової функції та загрожує перерости у державний каральний механізм. Тому податковий контроль має бути адекватним системі оподаткування, а його реформування – відбуватись у контексті реформування податкової системи України в цілому.

В результаті цього, важливим етапом початку удосконалення системи проведення податкового контролю органами державної податкової служби стало прийняття Податкового кодексу, який висвітлює законодавчо врегульовані види, форми та процедури здійснення податкового контролю.

У рамках проведення широкомасштабної роз'яснювальної роботи серед платників податків і для підвищення рівня їх проінформованості стосовно змін законодавства у сфері податків, Державна податкова служба урізноманітнює види та форми роботи з платниками податків.

Беручи до уваги той факт, що Податковий кодекс України – документ, який викликає багато запитань, і маючи на меті допомогти платникам податків з'ясувати ті чи інші питання податкового законодавства, державна податкова адміністрація в області спільно з редакцією журналу «Рада» започатковує серію матеріалів-роз'яснень Податкового кодексу.

Насамперед варто акцентувати увагу на основних нововведеннях Податкового кодексу України [4] та очікуваних результатах від його запровадження. Податковий кодекс забезпечить стабільність податкового законодавства, буде усунуто прогалини та протиріччя чинного податкового законодавства, відбудеться встановлення рівноправних відносин між платниками податків і податковими органами. Так, для забезпечення взаєморозуміння між контролюючими органами та суб'єктами господарювання Податковим кодексом забезпечується чітка регламентація правил поведінки як працівників органів державної податкової служби, так і платників податків при здійсненні податкового контролю. Зокрема, регламентовано взаємовідносини платників податків і контролюючих органів при здійсненні перевірок, визначено способи здійснення податкового контролю, порядок отримання податкової інформації органами державної податкової служби, види перевірок, урегульована реалізація результатів перевірок тощо.

Ще однією позитивною новацією Податкового кодексу є спрощення механізму адміністрування податків, зборів, обов'язкових платежів та зменшення впливу людського фактора на прийняття рішень у процесі адміністрування податків.

Однією із ключових засад є запровадження автоматичного відшкодування податку на подану вартість, удосконалення системи обліку платників податків, включаючи запровадження автоматичної реєстрації платників акцизного податку на основі інформації органів ліцензування, чітка регламентація взаємовідносин платників податків і контролюючих органів при здійсненні перевірок.

Важливою зміною є вдосконалення процедури адміністративного оскарження, суть якої полягає у запровадженні простішої дворівневої системи оскарження рішень контролюючих органів замість існуючої трирівневої. Також вдосконалено механізм повернення помилково та/або надміру сплачених грошових зобов'язань платника.

Стала прозорішою і чіткішою система розстрочення та відстрочення податкового боргу платників податків, якою передбачено мінімальну та максимальну межі розміру податкової застави залежно від розміру податкового боргу платника податків. До того ж Податковим кодексом закріплено принцип презумпції правомірності рішень платника податків, який реалізується шляхом прийняття рішень на користь платників податків у разі, коли закон припускає неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів.

Окремі зміни, запроваджені Податковим кодексом, стосуються і пересічних громадян. Насамперед, це перенесення податкового навантаження на більш платоспроможну категорію громадян. Йдеться про малопрогресивне оподаткування доходів фізичних осіб. До доходів, отриманих платником податку у звітному податковому місяці, які перевищують десятикратний розмір мінімальної заробітної плати, встановлена ставка 17 %. Замість права на додаткову стандартну податкову соціальну пільгу одному з батьків Податковим кодексом запроваджується надання 100-відсоткової податкової соціальної пільги на кожну дитину (50 % мінімальної заробітної плати) кожному з батьків.

У разі продажу громадянами один раз на рік квартир, житлових, дачних, садових будинків без обмеження щодо їх площі, земельної ділянки в межах норм, визначених Земельним кодексом України, а також машини, мотоцикла, моторолера такі доходи звільняються від оподаткування. Також передбачено зниження ставки податку до 5 % для доходів від продажу рухомого майна.

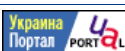
Висновки

Таким чином, з прийняттям Податкового кодексу, на нашу думку, можна досягти забезпечення високої якості та ефективності податкового контролю, а саме: оптимізувати процедуру контролю, здійснювати ефективний нагляд за роботою податкових органів, усунути існуючі в законодавчо-нормативній базі неточності та суперечності, адже до прийняття Податкового кодексу, поняття податкового контролю розглядалось лише в теорії фінансового права, а зараз у кодексі подано таке чітке та зрозуміле визначення. Є визначеними також способи здійснення податкового контролю, а саме: облік платників податків; перевірки та звіряння; інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів ДПС, досить суттєво змінилися порядок та види перевірок, що здійснюють податкові органи.

Література

1. Жарко Р. П. Обґрунтування функції податків на сучасному етапі розвитку продуктивних сил / Р. П. Жарко // Фінанси України. – 2007. – № 6. – С. 96 – 99.
2. Іванов Ю. Б. Методика оцінки ефекту від упровадження податкових пільг з податку на прибуток підприємств / Ю. Б. Іванов, Г. В. Комарова // Економіка розвитку. – 2008. – № 3 (47). – С. 79–84.
3. Колесник В. В. Критерии налоговой поддержки инвестиций / В. В. Колесник // Фінансові ринки та інститути : міжнар. науково-практичн. конф., 7-8 грудня 2007 р. : тези допов. – Х., 2007. – Том II. – С. 64–68.
4. Податковий кодекс України № 2856-VI (2856-17) від 23.12.2010
5. Міщенко Сергій Геннадійович. Податкове стимулювання економічного росту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук : спец. 08.00.08 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Сергій Геннадійович Міщенко. – Донецьк, 2008. – 36 с.

Стаття надійшла до редакції 12.12.2010 р.

ТОВ "ДКС Центр"